

Analýza možností odbornej podpory pre samosprávy pri problematike rozvoja infraštruktúry a prípravy územia na bývanie

Analýza usmernenia

Katarína Smatanová a kol.

2021

nezisková organizácia Projekt DOM.ov

Európska únia
Európsky sociálny fond

Operačný program
**Efektívna
verejná správa**

Analýza možností odbornej podpory pre samosprávy pri problematike rozvoja infraštruktúry a prípravy územia na bývanie

2021

doc. Ing. arch. Katarína Smatanová MA, PhD. a kol.

Analýza je spracovaná v rámci projektu „Lepšie verejné politiky pre bývanie marginalizovaných rómskych komunít“, kód projektu ITMS2014+: 314011Q491.

Tento projekt je podporený z Európskeho sociálneho fondu.

OBSAH

Zoznam použitých skratiek	3
1. Úvod - východisková situácia	4
2. Úlohy a rola samosprávy	5
3. Dostupná metodická podpora	6
3.1. Metodické usmernenia Ministerstva dopravy a výstavby SR	6
3.2. Úrad splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity	7
3.3. Záujmové združenia samospráv - ÚM a ZMOS	9
3.4. Programy a projekty neziskových organizácií	11
4. Odporúčania	11
5. Záver	12
Zoznam použitej literatúry	13

Zoznam použitých skratiek

EÚ – Európska únia

MRK – marginalizovaná rómska komunita

MVD SR - Ministerstvo výstavby a dopravy SR

NFP – nenávratný finančný príspevok

SR – Slovenská republika

ÚSVRK - Úrad splnomocnenca / splnomocnenkyne vlády SR pre rómske komunity

ZMOS - Združenie miest a obcí Slovenska

ÚM - Únia miest Slovenska

1. Úvod - východisková situácia

Problematika bývania je jednou z hlavných tém a nástrojov integrácie marginalizovaných skupín, a zvlášť je to v téme dostupnosti technickej infraštruktúry. Viaceré výskumy dlhodobo dokazujú, že úmerne s nedostupnosťou technickej infraštruktúry sa zvyšuje i miera sociálnej deprivácie celej komunity.

Nezisková organizácia Projekt DOM.ov pôsobí vo viac ako 20 lokalitách na úrovni obci a mikroregiónov na Slovensku už od roku 2016. Nevyhnutnou súčasťou aktivít organizácie je konštruktívna a efektívna spolupráca so samosprávami na rôznej úrovni. V rámci programu svojpomocnej výstavby, na ktorú sú aktivity našej neziskovej organizácie zamerané, má samospráva nezastupiteľnú úlohu pri príprave infraštruktúry na bývanie, ktoré nie sú vôbec jednoduché: vrátane procesov ako majetkoprávne vysporiadanie pozemkov pod existujúcimi marginalizovanými rómskymi lokalitami, zabezpečenie dostupnej technickej infraštruktúry, príprava územnoplánovacej dokumentácie, komunikácia s ostatnými obyvateľmi obce.

Pri realizovaní našich aktivít ako implementácii tohto projektu sa často stretávame so skutočnosťou, že viacerí aktéri a to najmä z oblasti samosprávy aj zástupcov, nemajú dostatočne informácie o dostupných opatreniach a nástrojoch pri riešení otázky bývania marginalizovaných rómskych komunít.

Súčasne je potrebné zdôrazniť, že táto téma je svojou komplexnosťou veľmi náročná a okrem základných profesionálnych znalostí z odboru výstavby a sociálnej práce vyžaduje aj určitú odbornosť a skúsenosti. Práve oblasť bývania je špecifická nielen z hľadiska kvality životných podmienok príslušníkov MRK, ale aj z hľadiska vnímania majority: *“Rómovia dostávajú byty zadarmo”, “Rómovia si byty vybývalí”*, je azda najčastejší fenomén, ktorý stigmatizuje všetkých Rómov na Slovensku. Preto pri realizácii opatrení bývania je potrebné nielen riešiť technickú infraštruktúru, ale citlivo a odborne nastavovať aj podporné opatrenia a komunikáciu.

¹ vid' napríklad - <https://www.napalete.sk/romovia-znicili-obecne-byty-za-400-tisic-odmietaju-sa-vystahovat/>

2. Úlohy a rola samosprávy

Pri riešení problematiky bývania a zabezpečovania technickej infraštruktúry, hrá hlavnú úlohu **obec - miestna samospráva**.

Túto zodpovednosť stanovuje obciam **Zákon č. 369/1990 Zb.z.** Tento zákon upravuje povinnosti a kompetenciu samospráv a konštatuje, že spolupôsobenie a zodpovednosť za utváranie bývania a zodpovednosť za napĺňanie potrieb (vrátane tých bytových) obyvateľov, už od roku 1990, majú práve obce.

Konkrétna je v tomto smere aj práve bytová politika. **Koncepcia štátnej bytovej politiky do roku 2020²** ako rámcový dokument štátu pre oblasť bývania, vyjadruje komplexné ciele štátu pre oblasť bytovej politiky. Definuje nástroje na ich dosiahnutie, ako aj formuluje zodpovednosť občanov, štátu, obcí, vyšších územných celkov a súkromného sektora pri zabezpečovaní bývania. Vypracovanie a aktualizácia koncepcie štátnej bytovej politiky patrí ku kompetenciám Ministerstva dopravy a výstavby SR.

Koncepcia ustanovuje zodpovednosť v oblasti rozvoja bývania rozdeľujúc ju medzi občana, štát, samosprávu a súkromný sektor. Jednotliví aktéri pôsobia pri vytváraní podmienok pre rozvoj bývania previazane, ale so svojou špecifickou pôsobnosťou.

Konkrétne však taxtívne vymenováva kompetencie obce (str. 17):

Z hľadiska pôsobnosti obcí patrí medzi ich primárne úlohy:

- *aktívne usmerňovanie a koordinovanie účastníkov procesu rozvoja bývania pri zabezpečení pozemkov a výstavby technickej infraštruktúry pri výstavbe bytov.*

Z uvedeného vyplýva, že plánovanie, koordinovanie a vo veľa prípadoch aj samotné realizovanie riešení bývania je na pleciach obce. V kontexte marginalizovaných rómskych komunít vyplýva z posledného Atlasu RK (Ravasz et al. 2020), že ide o nájmä vidiecke osídlenia s menším počtom obyvateľov. Menší počet obyvateľov definuje aj determinuje menší administratívny aparát obecnej samosprávy, ktorý sa vo veľa prípadoch zužuje na pozíciu starostu, volených poslancov, sekretariát a iné administratívne úkony. Praxi v rámci tejto administratívy obce nemajú k dispozícii pracovníka, ktorý by mal na starosti zvlášť oblasť bývanie, alebo mal odborné vzdelanie a prax v tejto oblasti.

² schválená uznesením vlády SR č. 13 zo 7. januára 2015

Preto pri plánovaní rozvoja bývania sa obec spolieha na námety svojich volených zástupcov, geodeta alebo projekčnú firmu, ktorá pripravuje žiadosti o NFP, z ktorých tieto aktivity obce pokrývajú.

Problémom však je, že zástupcovia týchto skupín vo všeobecnosti nemajú dostatočné vedomosti, alebo dlhodobé skúsenosti s riešením priestorovej a sociálnej segregácie. Vzhľadom na špecifickosť a náročnosť tejto témy im to ani nemožno vyčítať, ani to od nich očakávať. Práve naopak. Práve volení zástupcovia a tí, ktorí rozhodujú o budúcom rozvoji obce, by mali mať možnosť získať potrebné informácie jednoduchým a prístupným spôsobom, aby tak mohli robiť informované a rozumné rozhodnutia smerom do budúcnosti.

Pri získavaní informácií sa najmä volení zástupcovia môžu obrátiť na 3 zdroje: (kap. 3.1) podpora a usmernenia Ministerstva dopravy a výstavby Slovenskej republiky, ktoré má na starosti oblasť bývania v rámci národných politík, (kap. 3.2) Úrad splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity, (kap. 3.3) záujmové združenia miest a obcí ZMOS a ÚM, a (kap. 3.4) programy neziskových organizácií.

3. Dostupná metodická podpora

3.1. Metodické usmernenia Ministerstva dopravy a výstavby SR

Ministerstvo dopravy a výstavby SR je hlavný rezort, ktorý má na starosti zodpovednosť za procesy výstavby, a taxatívne aj bývania. Ministerstvo robí rôzne informačné aktivity, vydáva najmä metodické pokyny, podľa ktorých sa riadia stavebné úrady na úrovni miestnych samospráv a spracovatelia rôznych projektových dokumentácií.

V súčasnosti je platných spolu 30 metodických usmernení k spracovaniu územnoplánovacej dokumentácie, koordinovaných Ministerstvom dopravy a výstavby SR. Z nich je len 7 venovaných usmerneniam a návodom, spresnením požiadaviek a zásad pri tvorbe v špecifických oblastiach. Tieto oblasti zahŕňajú tvorbu v kontexte pamiatkových objektov a pamiatkovej obnovy, zohľadňuje opatrenia na adaptáciu zmeny klímy, energetické stavby. Ani jeden dokument sa nevenuje, a to ani okrajovo nespomína, kontext tvorby, resp. požiadavky a zásady, pri riešení marginalizovaných rómskych lokalít.

Zvyšné dokumenty sa venujú interpretácii zákonov a vyjasneniu procesov a manažmentu, schvaľovacích procesov pri prijímaní a tvorbe územnoplánovacej dokumentácie *per se*. Táto situácia poukazuje na absenciu vnímania rozsahu problému MRK na Slovensku.

Ani usmernenia k príprave socio-ekonomických strategických dokumentov (PRO, PHSR) v kompetencii MIRRI neriešia a nezahŕňajú pomôcku na to, ako integrovať opatrenia bývania MRK do komplexnej stratégie socio-ekonomického a hospodárskeho rozvoja obce.

Výsledkom sa stáva, že ani odborní spracovatelia nemajú k dispozícii dostatok informácií a vedomostí o tom, ako pristupovať k rozvoju bývania v kontexte marginalizovaných komunit, a preto sa tejto téme buď vyhýbajú, alebo ju neriešia tak, akoby situácia vyžadovala, čo má v praxi za následok prehlbovanie segregácie a stigmatizácie.

3.2. Úrad splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity

Ďalším úradom na národnej úrovni, ktorý sa zaoberá problematikou nielen bývania ale rómskymi komunitami všeobecne, je Úrad splnomocnenca vlády pre rómske komunity. Jeho úlohou je najmä koordinovať legislatívne a iné integračné opatrenia smerom k MRK³, čím sa tento úrad stáva inštitúciou, ktorá zhromažďuje všetky potrebné informácie v oblasti integrácie MRK.

Vyplyvajúc zo štatútu ÚSVRK, podľa Čl. 1,

Štatút Splnomocnenca vlády Slovenskej republiky pre rómske komunity (ďalej len „štatút“) vymedzuje postavenie, pôsobnosť a úlohy splnomocnenca vlády Slovenskej republiky pre rómske komunity, ustanovuje zásady činností a organizačné zabezpečenie činností splnomocnenca a vzťahy splnomocnenca k orgánom štátnej správy, orgánom územnej samosprávy a iným subjektom.

Čl. 4 Hlavné úlohy splnomocnenca

V rozsahu svojej pôsobnosti splnomocnenec plní tieto úlohy:

- a) **navrhuje a realizuje opatrenia** v súčinnosti s ústrednými orgánmi štátnej správy, miestnymi orgánmi štátnej správy, orgánmi územnej samosprávy a mimovládnyimi organizáciami,*
- b) **prípravuje podklady** a stanoviská na rokovanie vlády,*
- c) **konzultuje činnosti úradu** s predsedom vlády Slovenskej republiky a členmi vlády,*
- d) **koordinuje** činnosť úradu s činnosťou ostatných útvarov úradu vlády a ďalších ústredných orgánov štátnej správy,*
- e) **koordinuje** využitie finančných prostriedkov z fondov Európskej únie určených na integráciu Rómov, ich sociálnu inklúziu, znižovanie a prevenciu chudoby, sociálneho vylúčenia, začleňovania na trh práce, sociálnej ochrany, ochrany rodín, zvyšovania*

³ Pozri aj: https://www.minv.sk/?ulohy_usvrk

životnej úrovne, zvyšovania úrovne verejného zdravia a životného prostredia, vzdelávania, bývania, finančného začlenenia, rovnakého zaobchádzania, presadzovania v spoločenskom a politickom systéme.

f) v spolupráci so zainteresovanými inštitúciami a príslušnými orgánmi **pripravuje, zadáva, koordinuje, monitoruje a vyhodnocuje** programy zamerané na zlepšenie postavenia príslušníkov rómskych komunít v spoločnosti s dôrazom na:

1. zvyšovanie vzdelanostnej úrovne, prístup ku vzdelaniu a k príprave na povolanie,
2. zlepšenie životných podmienok v obciach s rómskymi komunitami,
3. zvyšovanie právneho vedomia,
4. zvyšovanie aktívnej účasti Rómov na verejnom živote a správe vecí verejných,
5. využívanie ľudského a pracovného potenciálu,
5. vedecké skúmanie problematiky rómskych komunít,
7. aktívnu účasť na medzinárodných projektoch zameraných na zlepšenie života rómskych komunít,
8. dodržiavanie zásady rovnakého zaobchádzania a nediskriminácie,
9. plnenie úloh vyplývajúcich zo stratégie vlády Slovenskej republiky zameranej na podporu rovnosti, inklúzie a participácie Rómov, plnenie úloh vyplývajúcich z realizácie pomoci poskytovanej Európskou úniou v rámci politiky súdržnosti,
10. zamestnanosť, zamestnatelnosť, a začleňovanie na pracovný trh,
11. zlepšenie bývania,
12. zlepšenie zdravotnej starostlivosti,
13. podporu bezpečnosti a verejného poriadku,

g) **organizuje porady** zainteresovaných orgánov a inštitúcií a po dohode s nimi navrhuje príslušné opatrenia a závery,

h) **vyjadruje sa ku koncepciám** vypracovaným orgánmi štátnej správy, orgánmi územnej samosprávy a inými zainteresovanými inštitúciami, ktoré sa týkajú riešenia záležitostí rómskych komunít,

i) **navrhuje použitie a vyjadruje sa k použitiu prostriedkov štátneho rozpočtu a prostriedkov pomoci a podpory** poskytovanej z fondov Európskej únie³⁾ vyčlenených na riešenie záležitostí rómskych komunít, pokiaľ tieto priamo neimplementuje podľa písm. e)

j) **kontroluje prijaté a realizované opatrenia** v súčinnosti s ústrednými orgánmi štátnej správy, miestnymi orgánmi štátnej správy, orgánmi územnej samosprávy a mimovládnyimi organizáciami, aj prostredníctvom administratívnych kapacít úradu,

k) **gestora pre poskytovanie dotácií na poskytovanie podpory sociálnych a kultúrnych potrieb a riešenia mimoriadne nepriaznivých situácií rómskej komunity,**

l) **spolupodieľa sa na pomoci** pri odstraňovaní následkov krízových situácií.)

m) **spolupodieľa sa na plnení úloh** vyplývajúcich z národného programu reforiem v príslušnom roku v oblasti integrácie Rómov,

n) **spolupodieľa sa na plnení úloh** vyplývajúcich z akčných plánov a ročných priorit najmenej rozvinutých okresov, v súvislosti s realizáciou opatrení integrácie Rómov)

o) **vykonáva intervenčné opatrenia** v individuálnych prípadoch súvisiacich s porušením zásady rovnakého zaobchádzania a nediskriminácie,

p) *spracúva osobné údaje v rozsahu a na účel plnenia jeho úloh za podmienok ustanovených osobitným predpisom 6) .*

V praxi je ÚSVRK predstavuje tak inštitúciu, ktorá zhromažďuje všetky potrebné informácie v oblasti integrácie MRK. Koordinačné aktivity majú za pozitívny dôsledok kumuláciu dát a široký prehľad o prierezových témach a to v oblasti zdravia, vzdelávania, ale aj v oblasti bývania.

V minulosti bolo zvykom, že aj nad rámec svojich úloh definovaných v štatúte, ÚSVRK vydával určité publikácie ku konkrétnym, aktuálnym témam – najmä pri zmene zákona, alebo aj pri rôznych nových prístupoch v oblasti aj bývania (viď Metodika prestupného bývania, Metodika vysporiadania pozemkov, a iné⁴). V problematike prestupného bývania, kedy išlo o relatívne nový prístup k bývaniu, previazaný s podporou z EÚ, úrad zriadil dokonca kontaktný bod, ktorý poskytoval samosprávam konzultácie k tejto téme⁵.

V súčasnosti však v štatúte ÚSVRK nefiguruje medzi aktivitami informovanie a až na niekoľko málo výnimiek v súvislosti s pandémiou Covid – 19, je podávanie informácií a odbornej konzultácií zo strany úradu výnimočné. Je to samozrejme podmienené aj ľudskými, finančnými kapacitami, ktorých na tejto inštitúcii nie je dostatok.

3.3. Záujmové združenia samospráv - ÚM a ZMOS

Obce a mestá sa na Slovensku združujú v dvoch záujmových združení – Únia miest a Združenie miest a obcí Slovenska. Obidve záujmové združenia sú aktívne a funkčné, ich členovia sa stretávajú na pravidelnej báze, komunikujú aj s verejnosťou.

Únia miest Slovenska je dobrovoľné záujmové združenie miest založené 29. apríla 1994 v Košiciach z iniciatívy Klubu primátorov miest Slovenskej republiky. Jej členskú základňu tvoria veľké a stredné mestá z rôznych regiónov Slovenska. V súčasnosti má 60 členov.

⁴ vid' najmä <https://www.minv.sk/?publikacie-na-stiahnutie>

⁵ https://www.minv.sk/?spravy_rk&sprava=vyzva-na-prestupne-byvanie-umoznuje-vyrazne-vylepsit-situaciu-byvania-v-marginalizovanych-romskych-komunitach

ÚM má vo svojom štatúte definované nasledovné činnosti ⁶ :

Predmetom činnosti Únie je:

- *chrániť práva a záujmy svojich členov vo vzťahu k zákonodarnej a výkonnej štátnej moci, ako aj vo vzťahu k iným organizáciám, zväzom, združeniam a tuzemským a zahraničným inštitúciám,*
- *prezentovať problematiku miest a obcí pred verejnosťou,*
- *poskytovať svojim členom poradenskú a informačnú službu a koordináciu aktivít komunálnej politiky, najmä v oblastiach ochrany, obnovy, zveľaďovania a trvalej udržateľnosti životného prostredia a kultúrneho dedičstva, školstva, sociálnych služieb a zdravotníctva, miestneho a regionálneho rozvoja,*

Z uvedeného vyplýva, že informačná služba, poskytovanie informácií je jednou z aktivít vyvíjaných a podporovaných. Aj keď oblasť bývania, resp. riešenie rómskej problematiky, nie sú taxatívne vymenované ako prioritné, vôbec existencia tejto činnosti v štatúte predurčuje možnosť realizácie poskytovania informačnej a odbornej konzultačnej podpory pre svoje členské obce.

Druhou záujmovou organizáciou miest a obcí na Slovensku je združenie ZMOS - Združenie miest a obcí Slovenska. Členmi ZMOS je väčšina menších obcí s marginalizovanou rómskou komunitou, vykonáva informatívnu funkciu len nepriamo. V stanovách Združenia miest a obcí Slovenska je možné identifikovať zmienku⁷:

- *Metodicko - informačnú funkciu vykonáva združenie priamo, poskytovaním poradenskej činnosti v otázkach praktického uplatňovania zákonov, týkajúcich sa práv a povinností miest a obcí a ich orgánov, organizovaním odborných seminárov a konferencií k týmto otázkam, vydávaním periodických a neperiodických publikácií o miestnej samospráve a pre miestnu samosprávu, organizovaním tematicky zameraných zahraničných študijných ciest a pobytov pre predstaviteľov miest a obcí a podporou takýchto aktivít, organizovaných regionálnymi združeniami miest a obcí.*
- *Metodicko - informačnú funkciu vykonáva združenie tiež nepriamo, podporou regionálnych vzdelávacích centier, účasťou na vydávaní Obecných novín a pod.*

⁶ Stanovy únie miest Slovenska. Dostupné na: https://2b4f6bf6-5ded-42ff-ab52-5710a9fb725f.filesusr.com/ugd/14ec17_0b7e7845c85e4b5ca4779217ca3c5bd1.pdf

⁷ Stanovy Združenia miest a obcí Slovenska, dostupné na: <https://www.zmos.sk/stanovy.html>

Z uvedeného vyplýva, že ZMOS má práve jednu z hlavných aktivít svojej činnosti práve informovanie, vzdelávanie svojich členov prostredníctvom poskytovania metodicko - informačnej podpory. Aktivity združenia sa často viažu na nové znenia zákonov, alebo výzvy zamerané na NFP zo zdrojov EÚ, prípadne iných finančných zdrojov. Toho času však nebolo možné dohľadať žiadne konkrétne odporúčania a doporučená v problematike bývanie marginalizovaných rómskych komunít⁸. V minulosti ZMOS realizoval program národného projektu efektívna Verejná správa ESS a Modernizácia miestnej územnej samosprávy, prostredníctvom ktorých boli realizované informačné aktivity, ktoré čiastkovo súviseli aj s dobrou praxou v MRK, avšak neboli korektne spracované⁹.

3.4. Programy a projekty neziskových organizácií

Viacere informačné aktivity realizujú aj neziskové organizácie, ktorými šíria svoje poznatky z praxe – či už systematickej práce, alebo výsledky rôznych pilotných projektov a iniciatív. V oblasti bývania ide samozrejme v prvom rade o neziskovú organizáciu Projekt DOM.ov, ďalej je to organizácia Človek v ohrození, Združenie pre lepší život, ale aj iné združenia a inštitúcie, ktoré pracujú na miestnej úrovni. Informačné aktivity neziskových organizácií sú však zväčša len ich sekundárnou činnosťou. Preto tieto organizácie nie vždy majú dostatok kapacít – ľudských, finančných – na poskytovanie bezplatnej konzultačnej činnosti všetkým záujemcom.

4. Odporúčania

Prehľadné analýzy dostupných zdrojov informácií, ktoré sú k dispozícii obciam – voleným zástupcom, ktorí rozhodujú o procese koordinácie rozvoja bývania vo svojich obciach poukázala na fakt, že v súčasnosti neexistuje na Slovensku jediná inštitúcia, ktorá by zastrešovala všetky potrebné odborné vedomosti v danej téme.

Rôzne organizácie a inštitúcie riešia tieto témy parciálne - zväčša ad hoc, pri určitom aktualizáčnom momente (nový zákon, zmena legislatívy, nová výzva o NFP z EÚ).

V súčasnosti je to ÚSVRK, ktorý kumuluje najviac detailných, ale aj prehľadových informácií. Paradoxne však informovanie medzi svojimi činnosťami v súčasnosti nemá - a aj v praxi toto realizuje Úrad len vo veľmi obmedzenom rozsahu.

⁸ vid' napríklad <https://www.zmos.sk/kniznica-zmos.html>

⁹ https://npmodmus.zmos.sk/download_file_f.php?id=1126831

Preto navrhujeme, aby sa posilnila úloha Splnomocnenca nielen pri koordinácii politík, ale aj pri informovaní. Toto informovanie by malo v prvom rade smerovať na samosprávy, ktoré sú na základe zákona č. 369/1990 Zb. Zákon o obecnom zriadení nositeľmi hlavnej úlohy pri rozvoji bývania a územia ako takého, ale i ostatných zapojených partnerov

Navrhujeme preto aj posilniť kapacity, ľudské (kvantitatívne) aj odborné tak, aby bol vytvorený kontaktný bod pre bývanie, a to vrátane regionálnych kancelárií, v rámci ktorého by jeho zamestnanci pomáhali s nastavovaním opatrení v oblasti bývania.

Súčasne by títo zamestnanci boli pravidelne preškoľovaní a zaučení na poskytovanie odborných konzultácií pre partnerov, ktorí realizujú programy rozvoja bývania a pomohli im tak vybrať vhodné riešenia pre špecifickú situáciu každej konkrétnej marginalizovanej rómskej lokality.

5. Záver

Téma bývania je svojou komplexnosťou veľmi náročná a okrem základných profesionálnych znalostí z odboru výstavby a sociálnej práce vyžaduje aj určitú odbornosť a skúsenosti.

Práve oblasť bývania je špecifická nielen z hľadiska kvality životných podmienok príslušníkov MRK, ale aj z hľadiska vnímania majority: *“Rómovia dostávajú byty zadarmo”, “Rómovia si byty vybývali”*, je azda najčastejší fenomén, ktorý stigmatizuje všetkých Rómov na Slovensku. Preto pri realizácii opatrení bývania je potrebné nielen riešiť technickú infraštruktúru, ale citlivo a odborne nastavovať aj podporné opatrenia a komunikáciu.

Dá sa predpokladať, že práve metodické a odborné usmernenia, ktoré by zdôrazňovali nevyhnutnosť riešenia bývania MRK a súčasne poskytovali spracovateľom a obstarávateľom dostatočne obsiahle pokyny a návody, ako k situácii pristupovať, by v konečnom dôsledku priniesli zvyšovanie kvality životných podmienok a komplexného rozvoja nielen rómskych častí, ale aj ostatných slovenských miest a obcí.

Zoznam použitej literatúry

AŽ Projekt (2013). Vytvorenie podmienok pre stanovenie zásad a pravidiel územného plánovania. Návrh zásada pravidiel územného plánovania 3. a 4. etapa. MDVRR SR.

AUREX (2010). *Štandardy minimálnej vybavenosti obcí*. Dostupné na: <https://www.mindop.sk/ministerstvo-1/vystavba-5/uzemne-planovanie/dokumenty-1>. MDVRR SR.

Koncepcia štátnej bytovej politiky do roku 2020. Dostupné na: [Dostupné na: https://www.mindop.sk/ministerstvo-1/vystavba-5/bytova-politika/dokumenty/koncepcie](https://www.mindop.sk/ministerstvo-1/vystavba-5/bytova-politika/dokumenty/koncepcie)

Ravasz, A. et al. (2020). *Atlas rómskych komunití*. Bratislava: Vydavateľstvo Veda.

Radičová, I. (2001). *Hic Sunt Romales*. Bratislava: Nadácia S.P.A.C.E, Fulbrightova komisia, SR.

Stratégia SR pre integráciu Rómov do roku 2020. Dostupné na <https://www.minv.sk/?strategia-pre-integraciju-romov-do-roku-2020>

Stratégia rovnosti, inklúzie a participácie Rómov do roku 2030. Dostupné na <https://www.minv.sk/?strategia-pre-rovnost-inkluziu-a-participaciju-romov-do-roku-2030>

ÚSVRK. (2018). *Spríevodca vysporiadaním pozemkov pod rómskymi osadami*. Retrieved from [http://www.minv.sk/swift_data/source/romovia/publikacie/Spríevodca% 20vysporiadaním% 20pozemkov% 20v%20obciach% 20s%20romskými%20osidleniami.pdf](http://www.minv.sk/swift_data/source/romovia/publikacie/Spríevodca%20vysporiadaním%20pozemkov%20v%20obciach%20s%20romskými%20osidleniami.pdf)

Zákon č. 443/2010 Z. o dotáciách na rozvoj bývania a o sociálnom bývaní

Zákon č. 150/2013 Z. z. o Štátnom fonde rozvoja bývania

Zákon č. 369/1990 Z. z. o Obecnom zriadení

Zákon č. 39/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja

Zákon č. 50/1976 Zb.z. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku